



Fecr Yayınları: 665

HADİSLERİN DOĞRU ANLAŞILMASINDA  
MECÂZİN YERİ ve ÖNEMİ  
'Develer Şeytanlardan Yaratılmıştır' Rivayeti Özelinde

Doç. Dr. Hüseyin AKYÜZ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.  
(Sertifika no: 13178)

Editör  
Doç. Dr. Nurdoğan TÜRK

Mizanpaj ve Kapak  
FCR

Baskı ve Cilt  
NY MATBAACILIK YAYINCILIK  
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.  
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA  
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Nisan 2023

ISBN: 978-625-6436-12-1

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.  
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1  
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60  
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

HADİSLERİN DOĞRU  
ANLAŞILMASINDA  
MECÂZIN YERİ ve ÖNEMİ

'Develer Şeytanlardan Yaratılmıştır' Rivayeti Özelinde

Doç. Dr. Hüseyin AKYÜZ

Ankara 2023

## Doç. Dr. Hüseyin AKYÜZ

Akçaabat'ta doğdu (1973). Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi (1993). Aynı üniversiteye bağlı Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Hadis Anabilim Dalında *Demiri ve Hayâtü'l-Hayevân adlı Eseri Işığında Hadis Anlayışı* isimli teziyle yüksek lisansını tamamladı (1997). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Hadis Anabilim Dalında *el-Câbız'ın Sünnet/Hadis Anlayışı* adlı teziyle doktorasını tamamladı (2004). Artvin Çoruh Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümüne öğretim üyesi olarak atandı (2010). Aynı bölümde 3 yıl süreyle bölüm başkanlığı yaptıktan sonra Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne atandı (2013). Bu üniversitede 4 yıl çalıştıktan sonra Gazi Üniversitesi Polatlı İlahiyat Fakültesi'ne atandı (2017). 18 Mayıs 2018 tarihinde ise bu üniversitenin ikiye bölünmesi nedeniyle Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'ne resen atandı (2018). Hâlen aynı üniversitenin İslami İlimler Fakültesi'nin Temel İslam Bilimleri Hadis Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Arapça ve İngilizce bilmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

### Eserleri

*el-Câbız'ın Sünnet/Hadis Anlayışı*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2014.

*Nebevi Öğretide Estetik Anlayış*, Fecr Yayınları, Ankara 2016.

*Kavram Atlası Hadis I*, Editör: Bülent Akot, Gazi Kitabevi, Ankara 2020.

*Hadis-I*, Editör: Hüseyin Akyüz, BİLAY, Ankara 2020.

*Hadis-II*, Editör: H. Musa Bağcı, BİLAY, Ankara 2021.

## İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR .....	6
ÖN SÖZ .....	7
GİRİŞ .....	9

### BİRİNCİ BÖLÜM

BİR SÖZÜ İLK SÖYLEYENE NİSPETTE KAYNAKLARIN VE MUHBİRLERİN YERİ .....	29
1. Rivayetin Kaynak Bilgisi .....	30
2. Rivayetin Sened Tenkidi .....	34
2.1. Abdullah b. Muğaffel'den (r.a.) Nakledilen Rivayetin Sened Tenkitleri .....	34
2.2. Berâ b. Âzib'den (r.a.) Nakledilen Rivayetin Sened Tenkitleri .....	62
2.3. Hâlid b. Ma'dân'dan Nakledilen Rivayetin Sened Tenkidi	79
2.4. Senedlerin Genel Değerlendirmesi .....	80

### İKİNCİ BÖLÜM

HAKİKÎ ANLAM MI? MECÂZÎ ANLAM MI? .....	83
1. Rivayetin Metninin Tetkiki .....	83
1.1. Rivayetin Tariklerinin Birbirine Arzı .....	83
1.2. Rivayetin Lafız Farklılıkları .....	109
2. Rivayetin Mânâsının Tetkiki .....	116
2.1. Müctehid İmamların ve Diğer Ulemanın Rivayete Bakışı.	117
2.2. Kur'an'ın Ruhuna Uygunluk .....	149
2.3. Sünnete Uygunluk .....	153
2.4. Sirete Uygunluk .....	160
SONUÇ .....	167
KAYNAKÇA .....	173

## KISALTMALAR

b.	: bin, ibn
bk.	: Bakınız
b.y.	: Basım Yeri Yok
C.	: Cilt
c.c.	: Celle Celâluhu
çev.	: Çeviren
ed.	: Editör
haz.	: Hazırlayan
H.z.	: Hazreti
krş.	: Karşılaştırınız
m.	: Miladî
nşr.	: Neşreden
ö.	: Ölüm tarihi
r.a.	: Radıyallâhu anh/anhâ
s.	: Sayfa
sad.	: Sadeleştiren
s.a.v.	: Sallallâhu Aleyhi ve Sellem
thk.	: Tahkik eden
ts.	: Tarihsiz
T.D.V.	: Türkiye Diyanet Vakfı
vd.	: ve diğerleri
vb.	: ve benzeri
y.y.	: Yayıncı Yok

## ÖN SÖZ

Hadisler, âdeta Hz. Peygamber'in (s.a.v.) söyledikleri, yaptıkları ve beyan ettiklerinin bir biyografisidir. Bu biyografinin İslam medeniyetinin hafızası olduğu aşîkârdır. Bundan dolayı muhaddisler, ister nübüvvetin öncesinden isterse sonrasında olsun bu biyografiyi muhafaza etmek için tedvin ve tasnif döneminde büyük gayretler göstermişlerdir. Dahası bu biyografiyi sadece korumakla yetinmemişler, üstelik onu bulandıracak her türlü uydurma rivayetten arındırmaya gayret göstermişler, tahrif, tebdil ve tağyirden korumak adına da takdire şayan eserler kaleme almışlardır.

Hiç şüphe yok ki hadislerin anlaşılması ve yorumlanmasında bu ilmî müktesebata göz ardı edilmesi düşünülemez. Bu durum, adeta temeli olmayan bir binaya benzer. Düşünce tarihi incelendiğinde, araştırma ve düşünme faaliyetinde bulunan herkesin mutlaka kendinden önceki ilmî birikimlerden istifade ettiği görülmektedir. Öte yandan ilmin karşıtı cehl'dir. Bu bakımdan Câhiliye dönemi, sistemli bir bilgi birikiminden yoksun bir devirden ibarettir. İşte bu bilinçten hareketle istikrarlı bilgi birikiminden yararlanarak ve hangi görüşten olursa olsun her türlü bilgiye değer vererek bir hadisin incelenmesine katkıda bulunmayı arzu ediyoruz.

Bu çalışmamızda inceleyeceğimiz rivayetin özü, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) dinî bir lider olarak kendisine sorulan suale verdiği cevaptan ibarettir. Öyle ki sahâbiler, günlük hayatlarında ne yapmaları gerektiğini bir şekilde liderlerine ulaştırıyorlar ve ardından onun yaptığı tavsiye, talimat ve direktiflerine göre hayatlarını idame ediyorlardı. İşte bu yönlendirmelelerinden birisi de 'koyunların cennet hayvanı olduğu için ağilla-

rında namaz kılınabileceği' ve 'develerin şeytanlar ya da cinlerden yaratıldığı için onların ağıllarında namaz kılınamayacağı' hususudur. Nitekim rivayete ilk bakışta, develerin ağıllarında namaz kılma yasağının illeti olarak ileri sunulan 'develerin şeytan ya da cinden yaratıldığı' gerekçesi akla ve mantığa ters düşmektedir. Dolayısıyla bu illetin hakikat anlamında mı yoksa mecâzî mânâda mı kullanıldığının vuzuha kavuşturulması gerekmektedir. Aksi hâlde mecâzî anlam taşıyan sahih rivayetlere sırf zahirî anlamlarındaki isabetsiz mânâlar sebebiyle hemen uydurma damgası vurulabilir.

Çalışmamız, giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş kısmında, hadisin incelenmesi ile neyin kastedildiği izah edilmeye çalışılmıştır. Birinci bölümde, söz konusu rivayetin öncelikle hangi kaynaklarda tahrîc edildiği ve Hz. Peygamber'e (s.a.v.) aidiyeti sorgulanmıştır. Zira dama çıkmak isteyen önce sağlam bir merdivene sahip olması gerekir. İkinci bölümde ise rivayetin bizzat metnine ve anlamına odaklanılarak kastedilen meramın ortaya konulmasına azami çaba gösterilmiştir.

Ayrıca yeni bir çalışma yaparken farkında olmadığım hatalara düşmüş olabilirim. Zira insan, hata ve nisyan ile maluldür. Kusursuz olan sadece âlemlerin Rabb'i Yüce Allah'tır. Son olarak bu çalışmanın hadis ilmine ve dahi hadislerin doğru anlaşılmasına katkı sağlamasını Yüce Rabb'imden niyaz ederim. Böyle bir eserin hazır hale gelmesinde yardımlarını esirgemeyen değerli meslektaşlarıma da teşekkür ederim.

Doç. Dr. Hüseyin AKYÜZ  
Ankara 2023